

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 6 juni 1941 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 65 och 67 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Genom en den 30 maj 1941 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 288, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 65 och 67 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 65 och 67 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

65 §.

Besvär över — — — till krigsöverdomstolen.

Part, som — — — till krigsöverdomstolen.

Besvär över utslag eller beslut, vilket är givet av fältskyddsdomstol, skola före klockan tolv å femtonde dagen, efter det utslaget eller beslutet gavs, avlämnas till den befälhavare, som förordnat krigsdomstolen, eller, där den klagande i målet hålles häktad, till den befälhavare, som har uppsikt över häktet; dock vare det klaganden tillåtet att i stället inom nämnda tid ingiva sina besvär till krigsöverdomstolen. Hava besvär avlämnats till befälhavare som nyss sagts, åligge det befälhavaren, om klagandens vederpart i orten kan anträffas, att giva honom avskrift av besvären, med föreläggande av viss kort tid att inkomma med förklaring däröver till befälhavaren, vid äventyr att underlåtenhet därav ej hindrar målets avgörande; kan vederparten ej anträffas, eller har han, sedan han erhållit del av besvären, ingivit förklaring eller försuttit tiden därför, bör befälhavaren ofördröjligen insända handlingarna i målet till krigsöverdomstolen och därvid tillika, för det fall att vederparten ej kunnat anträffas, eller förklaranden försuttit tiden för förklarings avgivande, därom göra anmälan.

¹ Senaste lydelse, se 1934: 30.

67 §.

Varda ej i mål, däri, enligt vad ovan är sagt, talan i händelse av missnöje skall inom viss tid fullföljas, besvär inom den tid anförda, stånde krigsrättens utslag fast, där ej inom samma tid visas laga förfall. Vill någon visa sådant förfall, och har utslaget meddelats av regementskrigsrätt, stationskrigsrätt eller särskild krigsrätt, ingive de handlingar, han vill till styrkande av förfallet åberopa, till krigsöverdomstolen eller, om han i målet hålles häktad eller enligt beslut i målet är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan å sådant intagande hållen i förvar, till den myndighet, som, enligt vad i 65 § är stadgat, äger att i sådant fall mottaga besvär över krigsrättens utslag. Har utslaget meddelats av fältkrigsrätt, varde nämnda handlingar ingivna till den befälhavare, till vilken jämlikt nyssberörda § besvär i målet böra avlämnas, eller till krigsöverdomstolen. Är myndighet, till vilken, på grund av vad nu är föreskrivet, handlingar till styrkande av förfall varda ingivna, befälhavare, åligger det denne att ofördröjligen insända handlingarna till krigsöverdomstolen. Prövas förfallet lagligt, utsätte krigsöverdomstolen ny tid.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1941; dock skola äldre bestämmelser tillämpas i fråga om utslag och beslut som givits av fältkrigsrätt före nämnda dag.

Enligt 65 § tredje stycket i lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola besvär över utslag eller beslut av fältkrigsrätt avlämnas till den befälhavare, som förordnat krigsrätten, före klockan tolv å tionde dagen efter det utslaget eller beslutet gavs. Om den klagande hålles häktad i målet, få besvären i stället avlämnas till den befälhavare som har uppsikt över häktet. Det åligger befälhavaren att infordra förklaring från klagandens vederpart, om denne kan anträffas i orten, samt därefter insända handlingarna i målet till krigsöverdomstolen.

Besvär över utslag eller beslut, som meddelats av regementskrigsrätt, stationskrigsrätt eller särskild krigsrätt, skola jämlikt första stycket i nämnda lagrum ingivas till krigsöverdomstolen. Klaganden har emellertid rätt att i stället avlämna sina besvär till den befälhavare som föranstaltat om krigsrättens sammankallande. Befälhavaren är pliktig att ofördröjligen insända besvärshandlingarna till krigsöverdomstolen. Besvärstiden är tjugu dagar räknat från den dag då utslaget eller beslutet gavs. I fråga om part, som hålles häktad i målet eller enligt beslut i målet är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan å sådant intagande hålles i förvar, meddelas vissa kompletterande föreskrifter.

De bestämmelser, som i förevarande avseende gällde före tillkomsten av 1914 års lag — 40 § i förordningen den 11 juni 1868 om krigsdomstolar och rättegången därstädes — voro konstruerade på

annat sätt än de nu gällande. I nämnda paragraf skildes mellan krigsrätter inom riket (sålunda även fältkrigsrätter där) och krigsrätter utom riket eller å fartyg under sjötåg. Besvär över utslag meddelade av sistnämnda krigsrätter skulle avlämnas till vederbörande befälhavare före klockan tolv å åttonde dagen efter det utslaget föll samt därefter behandlas på sätt nu är föreskrivet i fråga om besvär över fältkrigsrätts utslag.

I fråga om utslag, som krigsrätt inom riket meddelat, skulle besvär ingivas till krigshovrätten. Besvärstiden var femton dagar, om krigsrätten hållits i stad där krigshovrätten hade sitt säte, och eljest trettio dagar. Häktad hade att avlämna sina besvär till Konungens befallningshavande eller till den befälhavare som hade uppsikt över häktet.

Riksdagens militieombudsman har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 april 1941 upptagit frågan, huruvida klagande i mål, som avgjorts av fältkrigsrätt, ägde rätt att ingiva sina besvär direkt till krigshovrätten. Militieombudsmannen har därvid anfört bland annat, att med de gällande bestämmelserna om klagan över fältkrigsrätts utslag torde hava åsyftats att underlätta skriftväxlingen genom att låta denna ske genom befälhavarens försorg före handlingarnas insändande till krigshovrätten. I förarbetena funnes intet som antydde, att avsikten varit att betaga klagande i fältkrigsrättsmål rätten att ingiva sina besvär direkt till krigshovrätten. Några sakliga skäl för att så ej skulle få ske syntes knappast föreligga. Krigshovrätten hade också i ett flertal fall ansett sig kunna till prövning upptaga över fältkrigsrätts utslag anförda besvär, vilka ingivits direkt till krigshovrätten.

Militieombudsmannen har därefter erinrat, att högsta domstolen tagit ställning till detta spörsmål genom ett den 29 mars 1941 meddelat utslag i ett mål, vilket såvitt nu vore fråga kommit under krigshovrättens prövning genom att överkrigsfiskalsämbetet till krigshovrätten ingivit besvär över fältkrigsrätts utslag.

I detta utslag har högsta domstolen yttrat, att överkrigsfiskalsämbetets besvär bort jämlikt 65 § tredje stycket krigsdomstolslagen avlämnas till vederbörande befälhavare för vidtagande av de åtgärder varom i lagrummet vore stadgat. Då överkrigsfiskalsämbetet således ej iakttagit vad som ålegat ämbetet för fullföljd av talan mot fältkrigsrätts utslag samt ämbetets i krigshovrätten förda talan till följd härav icke lagligen kunnat upptagas till prövning, har högsta domstolen undanröjt krigshovrättens utslag.

Militieombudsmannen har i anledning av högsta domstolens utslag uttalat, att den tolkning, som sålunda blivit fastslagen genom utslaget, syntes kunna ha betänkliga konsekvenser i fråga om klagomål av högre åklagare och andra statens myndigheter (arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, riksförsäkringsanstalten m. fl.).

På grund av vad i skrivelsen närmare anförts har militieombudsmannen hemställt, att Kungl. Maj:t ville taga under övertvägande, huruvida icke snara åtgärder böra vidtagas för att 65 § lagen om krigsdomstolar och rättegången

därstädes må erhålla sådan ändrad lydelse, att det må vara tillåtet för klagande i mål, vari fältkrigsrätt meddelat utslag — förutom att avlämna sina besvär till vederbörande befälhavare — att ingiva dem direkt till krigsöverdomstolen.

I infortrade yttranden har krigshovrätten tillstyrkt bifall till militieombudsmannens framställning samt ställföreträdaren för chefen för försvarsstaben förklarar, att från försvarsstabens sida intet vore att erinra mot den ifrågasatta lagändringen.

I skrivelse den 19 april 1941 har därefter arméförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke tiden för anförande av besvär över fältkrigsrätts utslag och beslut borde förlängas till tjugu dagar.

Över arméförvaltningens framställning ha yttranden avgivits av riksdagens militieombudsman och krigshovrätten ävensom av ställföreträdaren för chefen för försvarsstaben, vilken tillika bifogat yttranden från cheferna för armén, marinen och flygvapnet samt från marinförvaltningen.

I yttrandena ha delade meningar uttalats i fråga om lämpligheten av den av arméförvaltningen åsyftade lagändringen.

För innehållet i arméförvaltningens skrivelse samt de avgivna yttrandena redogöres närmare å sid. 7—10 i propositionen, vartill utskottet hänvisar.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Westman*, följande:

»Reglerna om talans fullföljande mot fältkrigsrätts utslag skilja sig i vissa hänseenden från dem som gälla i fråga om talan mot utslag av regementskrigsrätt, stationskrigsrätt och särskild krigsrätt. Besvärstiden är blott tio dagar, räknat från utslagets meddelande, eller således hälften av den beträffande de sistnämnda krigsrätterna fastställda tiden. Klagande äger icke rätt att ingiva sina besvär direkt till krigsöverdomstolen utan skall städse avlämna dem till vederbörande befälhavare. Även i övrigt ha vissa för fältförhållanden lämpade föreskrifter meddelats rörande fullföljd av talan mot fältkrigsrätts utslag. Sålunda åligger det befälhavaren att ombesörja delgivning av besvär med klagandens motpart. Sådan skyldighet föreligger dock endast om motparten kan anträffas i orten. I annat fall har krigsöverdomstolen att i den ordning 69 § lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes föreskriver infordra förklaring från den som finnes böra höras över besvären.

Av militieombudsmannens och arméförvaltningens framställningar till Kungl. Maj:t framgår, att saknaden av föreskrift om rätt att ingiva besvär direkt till krigsöverdomstolen i förening med den korta besvärstiden medfört åtskilliga olägenheter. Dessa ha särskilt framträtt, då besvär skolat anföras av de centrala militära förvaltningsmyndigheterna eller av militieombudsmannen eller överkrigsfiskalen. Även för enskilda parter torde det stundom ha mött svårigheter att i rätt tid fullfölja talan. Tydligt är, såsom militie-

ombudsmannen framhållit, att om en person, som dömts av fältkrigsrätt, omedelbart därefter förflyttas till annat förband eller hemförlovas, han kan finna sig betagen möjligheten att på den korta tid som står till buds nå vederbörande befälhavare med sin besvärsskrift. Samma svårighet kan även uppstå för enskild målsägande.

Till förebyggande av dessa olägenheter synes det vara erforderligt, att vissa ändringar vidtagas i 65 § tredje stycket krigsdomstolslagen. Det bör emellertid härvid tillses, att ändringarna icke komma att äventyra de ifrågavarande stadgandenas syfte att möjliggöra ett snabbt slutförande av mål som under egentliga fältförhållanden anhängiggöras vid fältkrigsrätt. Ur denna synpunkt lär icke något vara att erinra mot att det, såsom militieombudsmannen hemställt, medgives klagande att ingiva sina besvär direkt till krigsöverdomstolen. Även om en sådan ändring genomföres torde emellertid, enligt vad som framgår av arméförvaltningens skrivelse, erfordras en utsträckning av besvärstiden. Den av ämbetsverket föreslagna allmänna förlängningen av tiden till tjugu dagar har mött invändningar med hänsyn till att kravet på snabbhet i rättsskipningen under krigsförhållanden därigenom skulle åsidosättas. Det torde icke böra ifrågakomma att, såsom på vissa håll ifrågasatts, fastställa olika besvärstider för mål som endast röra ansvar och mål som dessutom eller enbart röra ersättning. Däremot synes en mindre förlängning av besvärstiden för alla mål kunna genomföras utan att därav behöver befaras några egentliga olägenheter ur den synpunkt som anförts gentemot arméförvaltningens förslag. Med en ökning av tiden från nuvarande tio till förslagsvis femton dagar torde, i synnerhet om besvären få ingivas direkt till krigsöverdomstolen, de av arméförvaltningen anmärkta svårigheterna väsentligen bliva avhjälpta.

På grund härav förordar jag, att i 65 § tredje stycket krigsdomstolslagen vidtages sådan ändring att besvärstiden bestämmes till femton dagar samt att klagande part erhåller rätt att ingiva sina besvär direkt till krigsöverdomstolen.

I anslutning härtill torde en ändring böra vidtagas jämväl i 67 § krigsdomstolslagen. Detta lagrum innehåller bestämmelser om vad part har att iakttaga, då han vill visa att han på grund av laga förfall varit förhindrad att anföra besvär över krigsrätts utslag. Har utslaget meddelats av fältkrigsrätt, skola de handlingar, som part till styrkande av förfallet vill åberopa, ingivas till den befälhavare, till vilken jämlikt 65 § besvär i målet böra avlämnas. Befälhavaren har att ofördröjligen insända handlingarna till krigsöverdomstolen. Då det även i dylikt fall bör stå part öppet att ingiva sina handlingar direkt till krigsöverdomstolen, bör en ändring i sådant syfte vidtagas i 67 §.

De nya bestämmelserna synas böra träda i kraft den 1 augusti 1941, men böra icke äga tillämpning i fråga om utslag och beslut av fältkrigsrätt, som givits före nämnda dag.»

Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran.

Utskottet. Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 288, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 6 juni 1941.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Branting, Eskhult, Karl Johan Olsson, Caap, Brandt* och *Anton Svensson*;

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i Östersund, *Ryberg, Olsson* i Mellerud, *Björ-ling, Sundström* i Vikmanshyttan, *Hansson* i Vännäsby och *Andersson* i Mölndal samt fröken *Öberg*.
